

Belang van de industrie bij de Nederlandse bosbouw

Op 31 mei j. l. organiseerde de Bosgroep Salland-Twente ter gelegenheid van haar 10-jarig bestaan een congres. Thema: „Nieuwe kansen in de bosbouw“. Een goed initiatief, dat veel belangstelling trok. Er werd een aantal belangwekkende lezingen gehouden die alle worden gepubliceerd in „De Landeigenaar“. De heer Van Reenen, algemeen directeur van Parenco en lid van het Bestuur van de Stichting Bos en Hout, sprak over het belang dat de houtverwerkende industrie in ons land bij de nederlandse bosbouw heeft. Hierna volgt wat hij daarover zei.

Welk belang heeft de houtverwerkende industrie in Nederland bij de Nederlandse bosbouw? Als men die vraag stelt en uiteraard een goed onderbouwd antwoord verwacht, lijkt het goed om eerst een overzicht te geven van het houtverbruik in Nederland, hoewel dat een wat saai begin is met veel cijfers.

Houtverbruik in Nederland

Allereerst dan een overzicht van het gebruik van het in Nederland geogste hout. Hiervoor is het jaar 1987 gekozen, een jaar waarin ca. 1.130.000 m³ hout werd geogst:

bestemming volume (in m³ met schors)

zagerijen	390.000
papierindustrie	230.000
paalhoutverwerking	110.000
brandhout	100.000
export	300.000
Totaal	1.130.000

Onderverdeeld in soorten onstaat het volgende beeld, dat overigens, bij gebrek aan gegevens, enige lacunes bevat:

De 390.000 m³ verwerkt door de Nederlandse **zagerijen** bestaat uit (in m³)

Naaldhout:	
grenen	100.000
vuren	15.000
douglas	15.000
lariks	5.000
Totaal naaldhout	135.000
Populier	235.000
Loofhout:	
eiken	10.000
overigen	10.000
Totaal hard loofhout	20.000
	390.000

De 230.000 m³ voor de **papierindustrie** bestaat uit:

grenen	160.000	(gemengd met max. 10% corsicaanse/oostenrijkse den en met max. 10% douglas)
vuren	35.000	
populieren	35.000	

De 110.000 m³ voor **paalhoutverwerking** is uitsluitend naaldhout.

De samenstelling van het **brandhout** (100.000 m³) is niet precies bekend. Men mag aannemen dat er relatief veel hard loofhout in voorkomt.

Samenvattend kan men zeggen dat het in Nederland geogste en verwerkte hout (excl. brandhout) bestaat uit:

naaldhout	440.000 m ³	60%
populier	270.000 m ³	37%
hard loofhout	20.000 m ³	3%
	730.000 m³	100%

De relatief grote **export** (300.000 m³) bestaat voor 50% uit grenen, terwijl daarin verder lariks, douglas en populier voorkomen. Die export gaat voor 80% naar België en voor 17% naar de Bondsrepubliek (is dus export met een zeer nabije bestemming). Hij wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in ons land geen spaanplaat-industrie bestaat, die de slechtste kwaliteiten hout kan verwerken (krom hout bijvoorbeeld), respectievelijk houtsoorten waarvoor overigens weinig belangstelling bestaat (lariks bijvoorbeeld).

Kan de Nederlandse industrie meer inlands hout opnemen?

Gemakkelijk ontstaat de neiging aan te nemen dat het, gezien het nu al hoge exportaandeel, helemaal niet zeker zou zijn dat een mogelijke meerproductie van Nederlands hout ook in Nederland zou kunnen worden afgezet.

Om toe te lichten dat voor die angst absoluut geen reden behoeft te bestaan, zijn een paar andere gegevens van belang, namelijk:

1. Hoeveel voert de Nederlandse industrie reeds nu als rondhout in?
2. Wat voert Nederland aan houtproducten in?
3. Wat zijn de vooruitzichten van de houtverwerkende industrie ten aanzien van toekomstige groei?

ad. 1: **Hoeveel rondhout voert de Nederlandse houtverwerkende industrie nu in**, omdat de gevraagde kwaliteiten in Nederland niet voldoende verkrijgbaar zijn? Dat blijkt uit tabel 1.

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

Nederland voert dus nog 641.000 m³ rondhout in. Men mag echter niet tot een kleiner netto-tekort besluiten door de export van de import af te trekken, omdat de export hoofdzakelijk op de kwalitatief slechte sortimenten voor de spaanplaatindustrie betrekking heeft en de import op hoogwaardiger sortimenten. Ook als we ervan uitgaan dat een deel van de import niet door eigen produktie kan worden vervangen, blijft de conclusie dat het huidige houtverwerkende bedrijfsleven reeds nu aanmerkelijk meer Nederlands hout zou verwerken als het in de juiste kwaliteit beschikbaar was.

ad. 2: Interessant is verder **de vraag hoeveel houtprodukten Nederland invoert**, omdat de vraag naar deze produkten de Nederlandse produktie overtreft. Tabel 2 geeft een beeld voor de zagerij- en de plaatmaterialensector (nu in m³ eindprodukt, dus niet in m³ rondhout).

Ook hier geldt natuurlijk dat een flink deel van de import helemaal niet door nationale produktie te vervangen is, maar zolang in deze sektor de import nog 10x de eigen produktie is, staat ook vast dat er meer in eigen land geproduceerd zou kunnen worden, mits er voldoende hout van de goede kwaliteit voorhanden zou zijn.

In de papierindustrie werd in 1987 de

situatie als volgt (in tonnen):

produktie	2.168.000
import	1.976.000
export	1.568.000
verbruik	2.576.000

Een relatief klein verschil tussen import en export dus, dat echter ontstaat doordat bepaalde papiersoorten in Nederland niet alleen voor eigen gebruik, maar ook voor export worden vervaardigd. Andere papiersoorten daarentegen worden niet of nog niet in Nederland gemaakt.

In Nederland wordt een grote hoeveelheid celstof (cellulose), 621.000 ton, ingevoerd omdat die momenteel in Nederland niet wordt gemaakt. Er wordt echter gewerkt aan de ontwikkeling van kleinschalige celluloseproduktieprocessen. Als deze ontwikkeling slaagt, zal zeker worden geprobeerd die processen ook hier toe te passen en daarmee een deel van de import te vervangen. Het gaat dan vooral om de produktie van loofhoutcellulose uit populier.

ad. 3: Wat zijn de vooruitzichten voor groei van de Nederlandse houtverwerkende industrie?

De vraag moet beantwoord worden of de Nederlandse houtverwerkende industrie wel de mogelijkheden heeft om te groeien als er voldoende hout zou zijn.

Met de papierindustrie te beginnen, kan

worden geconstateerd dat deze reeds in een sterk expansieve fase is getreden. Bij Parenco wordt in 1989 een houtverbruik verwacht van ca. 400.000 m³ (2/3 grenen, 1/3 vuren) tegen in 1988 ca. 330.000 m³. Van de 400.000 m³ moet ongeveer 140.000 m³ in het buitenland worden gekocht. In 1990 zal het totaalvolume oplopen tot ca. 460.000 m³. Bij de KNP in Lanaken (ja, dat is België, maar zo dicht bij de grens dat het als een semi-nederlands verbruikspunt mag worden beschouwd) is de ontwikkeling in het verbruik als volgt:

1987	112.000 m ²
1988	224.000 m ²
1989	294.000 m ²
1990	350.000 m ²

Hier gaat het vooral om fijnspar, waardoor er vrijwel geen nederlands hout wordt gebruikt. Men kan echter verwachten dat over enige jaren naast vuren enkele andere naaldhoutsoorten (grenen, douglas) zullen kunnen worden verwerkt. Van het geheel komt ca. 75% uit België, wat in het geval Lanaken uiteraard als inlands kan worden beschouwd, maar toch nog 25% uit het „verdere“ buitenland.

Zowel Parenco als KNP zouden zeer gebaat zijn bij produktie van fijnsparpapierhout in Nederland (waarbij de regeling snelgroeiend bos en de set-aside-regeling een belangrijke stimulans kunnen vormen!)

Voeg daarbij de zojuist genoemde verwachtingen voor de ontwikkeling van pulpproduktie op basis van snelgroeiend loofhout en het beeld van een sterk groeiende bedrijfstak met oplopend houtverbruik is compleet.

Wat de zagerijen betreft, kan worden gesteld dat deze in de laatste jaren behoorlijk hebben geïnvesteerd. Met name op het gebied van automatisering en profielverspaning is veel gebeurd. Dit heeft ertoe geleid dat de verwerkingscapaciteit bij deze bedrijven is toegenomen. De emballage-industrie is een zeer belangrijke afnemer van het nederlands gezaagde hout geworden. Met name het populierenhout speelt hierbij een zeer belangrijke rol. Tussen 1980 en 1986 is de verzaging van deze houtsoort ten behoeve van de emballage-industrie bijna verdubbeld, van 110.000 m³ naar 215.000 m³.

Door de introductie van nieuwe zaagtechnieken, waaronder de profielverspaning, zijn verschuivingen in de traditionele zaaghoutsortimenten opgetreden. Bedroeg de minimum topdiameter van het zaaghoutsortiment tot voor enkele jaren

Tabel 1 (in m³ rondhout)

	produktie	import	export	rondhoutverbruik door Nederlandse bedrijven
zaag- en fineerhout	390.000	326.000	36.000	680.000
vezelhout	530.000	133.000	345.000	318.000
paalhout	110.000	180.000	210.000	269.000
brandhout	100.000	2.000	190.000	83.000
totaal	1.130.000	641.000	421.000	1.350.000

Tabel 2 (in m³ produkt)

	produktie	import	export	verbruik
gezaagd hout	420.000	3.284.000	379.000	3.325.000
lineer		45.000	12.000	33.000
trijplex	15.000	549.000	53.000	511.000
spaanplaat	40.000	510.000	40.000	510.000
vezelhout		199.000	23.000	176.000
totaal	475.000	4.587.000	507.000	4.555.000

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

nog circa 22 cm, tegenwoordig kan al hout met een topdiameter van 12 cm worden verzaagd.

In verband met de discussie rond het gebruik van tropisch hardhout kan worden gesteld dat nederlands hout in een aantal specifieke afzetgebieden een alternatief voor het tropische hardhout vormt. Hierbij moet vooral worden gedacht aan de weg- en waterbouw waar afzetmogelijkheden zijn voor damwanden, beschoeiingen, geluidschermen, bruggen, etcetera. Het hout moet dan wel worden verduurzaamd. Hoewel zich ook hierbij milieuproblemen voordoen, is men druk doende om hiervoor afdoende technische oplossingen te vinden. De eerste resultaten van deze inspanningen kunnen bemoedigend worden genoemd.

Afrondend kan worden geconcludeerd dat met betrekking tot de toekomstige houtbehoefte in Nederland een aantal trends is waar te nemen:

- Naaldhout, met name grenen en vuren, is universeel te gebruiken voor papier, plaatmaterialen, gezaagd hout en andere produkten. De markt voor deze groep houtsoorten is enorm groot, in principe in Nederland enkele miljoenen kubieke meters. Indien het in Nederland geproduceerde hout van voldoende kwaliteit is, zou daarmee een behoorlijk percentage van het geïmporteerde bewerkte naaldhout vervangen kunnen worden.

- Men neemt duidelijk waar dat de ruwe vezel belangrijker wordt. Aan vezels kan technologisch gesleuteld worden, zodat ze voor vele toepassingen geschikt zijn. Dat betekent dat in de toekomst vooral houtsoorten die veel vezels per jaar produceren, gezocht zullen worden, zoals populier, douglas, fijnspar en sitkaspar.

- De behoefte aan zwaar hout (meer dan 60 cm diameter) zal verder afnemen met uitzondering van topkwaliteiten. Die worden altijd betaald. De grote vraag concentreert zich op bulkhout; door de nieuwe zaagtechnieken kunnen de zagerijen hun produkten uit dunnere stammen produceren.

- De nederlandse houtverwerkende industrie breidt zich uit, is zéér gezond en zal zich naar onze stellige verwachting in de toekomst nog verder uitbreiden.

Vanuit de houtverwerkende industrie moet verder worden beklemtoond dat deze een zeer sterke behoefte heeft aan een

constante houtstroom omdat alleen daardoor een goed rendement kan worden verkregen.

Eventuele veranderingen in de hoedanigheid van de houtstroom zullen geleidelijk moeten plaatsvinden. Aanpassingen door de instanties zijn veelal wel mogelijk, maar vergen grote investeringen. De houtverwerkende industrie is toch al zeer kapitaalintensief: De uitbreidingen bij Parenco in Renkum en bij de KNP in Lanaken vergden in de afgelopen paar jaar resp. 500 en 600 miljoen gulden. In de zagerijsector is de laatste jaren voor vele tientallen miljoenen geïnvesteerd. Deze omvangrijke investeringen accentueren temeer de noodzaak van een zorgvuldige planning en organisatie van de houtaanvoer.

Industrie, bosbouwbeleid en bosbouworganisatie.

In het hierna volgende wordt getracht de eerder geconstateerde trends ten aanzien van de toekomstige behoefte aan hout (zowel naar volume als naar houtsoorten), alsmede de zojuist geconstateerde noodzaak tot beheersing van de toekomstige houtproductie, te vertalen naar enkele zaken die daarop veel invloed hebben. Daarbij zal ter sprake komen de visie van de houtverwerkende industrie op respectievelijk:

1. het bosbouwbeleid in Nederland

2. de structurering van de houtmarkt
3. de organisatie van de houtproductie/houtoogst.

1. Het bosbouwbeleid in Nederland

Het bosbouwbeleid in Nederland is zoals bekend vastgelegd in het Meerjarenplan Bosbouw.

Voor het element houtproductie in dat plan was van groot belang een brief die de toenmalige Minister van Economische Zaken, de heer Van Aardenne, op 18 mei 1983 aan de Tweede Kamer stuurde. Daarin heeft hij mede namens zijn ambtgenoot van Landbouw en Visserij een aantal maatregelen aangekondigd om de productie van hout in Nederland te verhogen. Wij stellen het als bedrijfsleven zeer op prijs dat het Ministerie van Economische Zaken zich ook nadien zeer nadrukkelijk met het houtvoorzieningsbeleid in ons land heeft beziggehouden.

Het Meerjarenplan Bosbouw voorziet in een stijging van de houtproductie in Nederland van ca. 1 miljoen m³ in 1985 tot 1,3 miljoen m³ in 2000, en in een verdere stijging tot een zelfvoorzieningsgraad van 17% in de eerste helft van de volgende eeuw (nu 8%). Verder geeft het Meerjarenplan een duidelijke ontwikkeling aan ten aanzien van de boomsoortenkeuze. Gestreefd wordt naar 45% naaldhout, 32% zacht loofhout en 23% hard loofhout.

Het Meerjarenplan is uiteraard een compromis tussen de verschillende belangen die ten aanzien van het nederlandse bos bestaan: instandhouding van natuurwaarden, recreatie en houtproductie. Dit compromis, eenmaal bereikt en vastgesteld zijnde, moet nu ook met kracht en zonder vertraging worden gerealiseerd.

Dat is temeer belangrijk omdat het steeds duidelijker wordt dat de prognoses over de beschikbaarheid van hout in de toekomst, zoals die al jaren lang door onder meer de Stichting Bos en Hout te Wageningen worden gepubliceerd, volstrekt realistisch zijn.

Met andere woorden, er moet in de komende tientallen jaren gerekend worden met een toenemend wereldwijd tekort aan hout, waar we allemaal de weerslag van zullen ondervinden. Hout is, gezien de hoeveelheden die ervan worden gebruikt, niet vervangbaar door enig ander en zeker niet door een even „milieuvriendelijk“ produkt, afgezien van kleinere deelgebieden.

Landen zoals Nederland, die nu al een ernstig houtdeficit hebben, zullen in

toenemende mate moeite ondervinden dit te compenseren, en dat geldt eigenlijk voor de hele Europese Gemeenschap.

Helaas moeten we nu reeds constateren dat de uitvoering van het Meerjarenplan Bosbouw in belangrijke mate wordt vertraagd.

Gevreesd moet worden dat zowel de verbetering van het bestaande bos als de aanleg van tijdelijke snelgroeïende produktiebossen en van nieuwe weg- en grensbeplantingen sterk zullen achterblijven bij de doelstellingen. Bovendien moet men helaas op grond van de tot dusverre ter beschikking staande gegevens aannemen dat ook de huidige boomsoortensamenstelling ver afwijkt van de beoogde; met name het percentage hard loofhout (eik!) wordt veel te hoog en dat is juist het type hout waaraan - afgezien van de topkwaliteiten - weinig behoefte is. En topkwaliteit is alleen haalbaar onder optimale teeltomstandigheden en bij een zeer intensief beheer.

Berekend is dat binnen 10 jaar de oogst van populier plotseling zal terugvallen en dat vervolgens bij de oogst van grenen iets dergelijks zal gebeuren.

Zeer verontrustend is ook het feit dat op dit moment de eindkap van bestaand bos tot stilstand is gekomen door de problemen rond de uitvoering van de bosbijdragenregeling. Daarmee gaat tijd verloren die zeer hard nodig is om de toch al grote achterstand in eindkap van grenen in te halen.

Samenvattend, we maken ons in de houtverwerkende industrie grote zorgen over deze situatie. Wat nu gebeurt is volstrekt strijdig met de realisatie van een constante houtstroom met, eventueel, geleidelijke overgangen in de komende tientallen jaren. Het is van het grootste belang dat onverkorte uitvoering van het Meerjarenplan Bosbouw zonder verdere vertragingen de grootst mogelijke aandacht krijgt.

2. De structurering van de houtmarkt.

Een van de redenen die veel genoemd worden om aarzelingen ten aanzien van houtproduktie te motiveren (bijvoorbeeld bij discussies over de aanleg van nieuw tijdelijk bos, maar ook over eindkap en verjonging) is de houtmarkt. Daarover is steeds weer te horen dat zij zo ondoorzichtig is.

In dit verband het volgende.

Naar mijn mening is de markt van Nederlands hout helemaal niet ondoorzichtig. Er is een relatief beperkt aantal afnemers, zodat de structuur van de markt en de

hoofdpijnen van de houtstroom door de bouseigenaren relatief simpel zijn vast te stellen.

Uiteraard speelt tussen bouseigenaar/houtproducent aan de ene kant en eindverbruiker aan de andere kant de houthandel een rol; maar die is veelal een noodzakelijke schakel om te zorgen dat het oogstbare hout zo optimaal mogelijk wordt verdeeld over de verschillende categorieën eindverbruikers. Dat verbetert uiteindelijk de totale opbrengst.

Verder wordt vaak vreemd aangekeken tegen zeer verschillende opbrengsten voor de bouseigenaren voor ogenschijnlijk dezelfde houtsoort. Bij onderzoek blijkt echter veelal dat zulke verschillen geheel worden bepaald door de kwaliteit van het hout en/of door de oogstomstandigheden. Ook het moment van aanbidding van het hout kan een rol spelen. Ik zou er sterk voor willen pleiten dat bouseigenaren zich meer verdiepen in de kwaliteit van het door hun geproduceerde hout en in een aantal vooral economische facetten van de houtoogst. Welke kwaliteiten door de industrie gevraagd worden is absoluut geen geheim en ook niet onzeker.

Natuurlijk kan men nu niet weten hoe over 10 of 20 jaar de houtprijzen zullen zijn. In discussies met landbouwkringen krijg je weleens de indruk dat men daar een doorzichtige markt definieert als een markt waarbij de prijzen (of minimumprijzen) zijn vastgelegd; dat is mooi, maar dat is nu juist géén markt, want de prijsvorming op een markt wordt nog altijd bepaald door vraag en aanbod en niet door afspraken en overheidsgaranties. Daarmee is tegelijk een sterke indicatie gegeven voor de toekomstige gemiddelde prijsontwikkeling. Op dit moment worden bijvoorbeeld de naaldhoutprijzen in West-Europa nog mede bepaald door kunstmatig laag gehouden houtprijzen in Canada. Die situatie wordt echter snel anders. Overal in de wereld stijgt de vraag naar hout, zoals eerder besproken, en ontstaan houttekorten. Overal ontdekt men dat verantwoorde bosbouw duurder is dan in zeer houtrijke landen tot voor kort werd aangenomen. Beide factoren tezamen zullen betekenen dat de houtprijs langzaam maar zeker zal gaan stijgen. Ik leg de nadruk op langzaam en zeker. Langzaam is misschien teleurstellend voor houtproducenten nu, maar gezien de tijdsduur van de houtproduktie heeft in feite iedereen die daarbij betrokken is er groot belang bij, direct of indirect, dat ontwikkelingen geleidelijk verlopen. Dat maakt ze beheersbaar.

Nadruk echter ook op zeker. De Nederlandse houtverwerkende industrie is daar

niet bang voor. Als de prijzen geleidelijk stijgen, in lijn met de internationale ontwikkelingen, dan kunnen we dat aan. Dat geloof in onze industrie en haar continuïteit op lange termijn, blijkt uit het feit dat de industrie in het recente verleden bereid is gebleken afnamegaranties te geven bij bebossingsprojecten over periodes van 15-40 jaar; deze bereidheid zal blijven bestaan en zal in feite verder kunnen worden geconcretiseerd.

3. Organisatie van houtproduktie en houtoogst.

Tenslotte nog een paar opmerkingen over de organisatie van houtproduktie en houtoogst. Het is onze stellige overtuiging dat de houtproduktie verder kan worden geoptimaliseerd wanneer bouseigenaar, bosbeheerder, overheid, houthandel, houtverwerkende industrie en financiers intensiever samenwerken dan tot nu toe het geval is met de uitdrukkelijke doelstelling om de economie van de bosbouw te verbeteren.

De rol van de houtverwerkende industrie daarbij samenvattend:

1. De industrie kan - al genoemd - de gewenste houtsoorten, de kwaliteitseisen, de waarschijnlijke sortimenten duidelijk definiëren. Daar moet dan overigens wel naar geluisterd worden; soms denk je wel eens dat men niet wil horen wat wij vinden dat er aan hout geteeld moet worden.
2. De industrie kan en is bereid tot het stellen van afnamegaranties, bijvoorbeeld bij de aanleg van snelgroeïend bos, zoals met populier of fijnspar.
3. De industrie en het hele bij de economische bosbouw betrokken bedrijfsleven, zoals dat in het Platform Nederlands Hout is verenigd, is ook graag bereid deel te nemen aan overleg en te participeren in organisatorische verbanden met als doel de houtoogst te verhogen en de bosbouw een beter rendement te geven.

G. van Reenen

Stichting
Bos en Hout
Bosrandweg 5,
postbus 253
6700 AG Wageningen
Tel. 08370-24666

SBH

L
S
J
n
k
c
t

U

d'U
Ka
Jn
c